

Rapport från perspektivstudien 2009 – Det militärstrategiska utfallsrummet

Den omvärldsanalys och den analys av militärstrategisk utveckling som låg till grund för den gällande försvarspolitiska inriktningen¹ bedöms i stort vara giltig även på längre sikt. Dagens utmaningar och hot är i många avseenden regionala eller globala till sin karaktär. En enskild stat av Sveriges storlek kommer att ha svårt att hantera dessa på egen hand.

Regionala och globala utmaningar och hot fortsätter att orsaka kriser och konflikter över hela konfliktskalan. Utvecklingen mot en mångfacetterad insatsmiljö med såväl konventionella som okonventionella hot samt reguljära och irreguljära aktörer bedöms fortsätta. För att hävda Sveriges suveränitet och värna svenska intressen behöver Sverige en kvalificerad, och relativt bred militär förmåga för att kunna verka över hela skalan från lågintensiva till högintensiva konflikter. Det innebär också ett fortsatt ökat behov av väl fungerande samordning, samarbete och samverkan mellan militära och civila resurser.

Utvecklingen inom närområdet är av stor betydelse för Sverige, Norden och övriga Europa. Framtida konsekvenser av klimatförändringar, energiförsörjning, samarbete, utvecklingen i Ryssland och den säkerhetspolitiska utvecklingen i regionen är svåra att förutsäga och behöver följas och analyseras vidare.

Transformerering av det kalla krigets stora militära styrkor till mindre mer flexibla och användbara enheter är en trend som består i västvärlden. Den transformeringsfas som Försvarsmakten nu genomför syftar till att skapa bättre förutsättningar att möta framtidens utmaningar och hot. Inte minst personalförsörjningssystemet genomgår omfattande förändringar genom att ett frivilligbaserat personalförsörjningssystem införs. Anställningsformerna ändras vilket kan innebära förändringar inom många områden avseende t.ex.

---

¹ Ett användbart försvar, prop2008/09:140, bet.2008/09:FöU10, rskr.2008/09:292.

lag- och andra författningsändringar samt förutsättningarna för folkförankring. Att säkerställa Försvarets attraktionskraft är en avgörande faktor för att över tiden kunna rekrytera frivillig personal. Sammantaget innebär personalförsörjningssystemet att flera myndigheter, inklusive Försvaretsmakten, men även övriga samhället kommer att påverkas. Ett exempel på det sistnämnda blir olika civila arbetsgivares syn på en anställds tjänstgöring inom Försvaretsmakten.

De förmågor som Försvaretsmakten idag har fortsätter att vara betydelsefulla. Samtidigt ökar betydelsen i omvärlden avseende områden inom vilka Försvaretsmakten idag har begränsad förmåga, exempelvis förmågan till kommunikation och spaning med hjälp av rymdbaserade system, informationsarenan samt skydd mot verkansmedel med masseffekt.

Strategiska samarbeten, förmåga att även kunna hantera irreguljära motståndare, civil-militär samordning, samarbete och samverkan, omsättning av plattformar och system samt ekonomiska förutsättningar är viktiga drivkrafter i den fortsatta transformeringen av Försvaretsmakten för att möta framtida strategiska utmaningar och hot. Strategiska och operativa samarbeten får en än större betydelse för möjligheterna till framgångsrik krishantering.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	4
2	UTGÅNGSLÄGET	7
3	GLOBALA TRENDER OCH UTMANINGAR	12
3.1	INLEDNING	12
3.2	GLOBALISERING.....	12
3.3	KLIMATFÖRÄNDRINGAR OCH KONFLIKTER	13
3.4	GLOBALA ENERGIFÖRHÅLLANDEN.....	14
3.5	GLOBALT SAMARBETE OCH GLOBALA UTMANINGAR	14
3.6	GLOBALA KONFLIKTMÖNSTER.....	15
4	INTERNATIONELL JÄMFÖRELSE	17
4.1	AKTÖRERS SYN PÅ OMVÄRLDSUTVECKLINGEN	17
4.2	FÖRSVARSEKONOMI	18
4.3	AKTÖRERS SYN PÅ TEKNIKUTVECKLINGEN	19
4.4	INTERNATIONELL FÖRMÅGEUTVECKLING	20
5	MILITÄRSTRATEGISKA TRENDER	22
5.1	TREND 1 – FORTSATT TRANSFORMERING AV FÖRSVARSMAKTER.....	23
5.2	TREND 2 – ÖKADE BEHOV AV STRATEGISKA OCH OPERATIVA SAMARBETEN	25
5.3	TREND 3 – ÖKADE BEHOV AV SAMORDNING MELLAN CIVILA OCH MILITÄRA RESURSER	26
5.4	TREND 4 - INFORMATIONSSAMHÄLLET'S UTVECKLING FÖRÄNDRAR VILLKOREN FÖR INSATSER	26
5.5	TREND 5 – TEJNIKEN GER NYA MILITÄRA MÖJLIGHETER	28
5.6	TREND 6 – HOTET FRÅN MASSFÖRSTÖRELSEVAPEN OCH VERKANSMEDEL MED MASSEFFEKT ÖKAR.....	29
6	VÄGVALSFRÅGOR, FÖRDJUPNINGSFRÅGOR OCH FORTSATT ARBETE	31
6.1	VÄGVALSFRÅGOR.....	31
6.2	FÖRDJUPNINGSOMRÅDEN	32
6.3	FORTSATT ARBETE.....	35

1 Inledning

Uppdrag till perspektivstudien

Regeringen har i regleringsbrevet för 2009 uppdragit åt Försvarmakten att senast den 19 december 2009 lämna en första perspektivstudierapport, för perioden 2010-2030:

”Försvarmaktens perspektivstudiearbete ska under 2009 inriktas mot framtida konflikter, trender i teknik- och doktrinutveckling, idéer för Försvarmaktens långsiktiga utveckling m.m. Försvarmakten ska den 19 december 2009 redovisa sin första rapport. Redovisningen ska omfatta vägvalsfrågor avseende långsiktig funktions- och förbandsutveckling. Försvarmakten ska i sitt arbete beakta den försvarspolitiska inriktning som beslutas av riksdagen under 2009”².

I enlighet med Förvarsdepartementets önskemål redovisas i detta dokument en sammanfattning av 2009 års perspektivstudiearbete. För mer utförlig argumentation och beskrivning av redovisat underlag hänvisas till perspektivstudiens huvuddokument³, som kommer att ligga till grund för det fortsatta perspektivstudiearbetet. I huvuddokumentet återfinns fördjupade underlag, mer detaljerade bakgrundsmaterial samt fylligare analyser.

Perspektivstudiens roll

Perspektivstudien utgör ett av Regeringens och Försvarmaktens redskap för att tidigt identifiera viktiga vägvalsfrågor för Försvarmaktens utformning och utveckling i ett tjugouårigt perspektiv. Detta innebär att alternativ utanför nu gällande inriktningar och regelverk kan belysas. Perspektivstudien skall därmed tillgodose såväl behov av underlag för politiska beslut som underlag för Försvarmaktens interna planering.⁴

*Regeringens och
Försvarmaktens redskap.*

² *Regleringsbrev för budgetåret 2009 avseende Försvarmakten, 2008-12-18, sid 29.*

³ *Rapport från perspektivstudien 2009 – Det militärstrategiska utfallsrummet – fördjupat underlag, HKV skr 23 382:51673, 2010-01-29.*

⁴ Perspektivstudien 2005-2007 var ett av de underlagen som Försvarmakten, Förvarsberedningen och Regeringen använde vid utformandet av den Försvarspolitiska Inriktningspropositionen.

Perspektivstudien i relation till inriktningsproposition 2009

Den av Riksdagen beslutade försvarspolitiska inriktningen⁵ kommer successivt att införas och omsättas av Försvarsmakten. Tyngdpunkten i denna transformering kommer att ligga i perioden fram till 2014. Det gör att Försvarsmakten ser ett behov av att om tre till fyra år kunna ge regeringen ett underlag om hur Försvarsmaktens fortsatta utveckling bör utformas. Detta behov ligger till grund för denna perspektivstudie.

Underlag för försvarspolitisk inriktning efter år 2014 behövs.

Analysmetod i stort

Perspektivstudien genomförs som en kontinuerlig process med årliga avrapporteringar, där Försvarsmaktens långsiktiga utformning analyseras. Perspektivstudien utgår från av Riksdagen beslutad försvarspolitisk inriktning. Inom processens ram görs en uppföljning och långsiktig prognos av rådande omvärldsutveckling. Vidare identifieras vägvalsfrågor och möjligheter samt Sveriges säkerhetspolitiska vilja i ett långsiktigt perspektiv. Utifrån dessa parametrar utformar Försvarsmakten övergripande idébilder som visar alternativa utvecklingsinriktningar för Försvarsmakten, där dessa efter politiska beslut fördjupas till mer konkreta målbilder.

En process med fokus på långsiktiga trender och vägvalsfrågor.

Figur 1 Perspektivstudiens metod och plan i stort.

2009 års arbete

Perspektivstudiens årsrapport 2009 innehåller en analys av omvärldsutvecklingen där hänsyn har tagits till faktorer som direkt påverkar det försvarspolitiska området. Resultatet kallas det ”militärstrategiska utfallsrummet”, vilket innehåller viktiga komponenter som styr och påverkar hur försvaret kan inriktas och utvecklas i ett tjugoårsperspektiv. Försvarsmaktens utgångsläge har analyserats mot bakgrund av den nyligen fastställda försvarspolitiska inriktningen. Omvärldsanalysen har resulterat i en beskrivning av centrala aktörer, regioner och tema samt ett antal globala

För fortsatt arbete har utgångsvärde och vägvalsfrågor identifierats.

⁵ se not 1.

strategiska trender. Centrala internationella aktörers syn på omvärldsutveckling, försvarsekonomi, teknikutveckling samt förmågeutveckling har studerats. Vidare har teknikutvecklingen beskrivits och dess militära konsekvenser analyserats. Detta har legat till grund för slutsatser i form av ett antal militärstrategiska trender, identifiering av några vägvalsfrågor och ämnesområden där fortsatta fördjupningar kommer att genomföras.

2 Utgångsläget

I samband med att en ny perspektivstudie påbörjas är det naturligt att beskriva utgångsläget i Försvarsmakten, bland annat med anledning av den nyligen beslutade försvarspolitiska inriktningen.

Transformeringen fortsätter

Försvarsmakten har, i enlighet med den försvarspolitiska inriktningen 2009, påbörjat en mer omvälvande fas av den transformering som pågått i snart tio år.

En stor transformering till ett mer användbart försvar pågår.

Fokus för transformeringen är att skapa ett mer tillgängligt, användbart och flexibelt insatsförsvar. Detta kräver omfattande förändringar inom främst personal- och materielförsörjning. Med ett stort förändringsarbete följer osäkerheter om hur förändringarna faller ut samt i vilken mån förutsättningarna behöver förändras under transformeringens genomförande. Det är därför viktigt att följa upp resultaten av transformeringen samt ha beredskap att vid behov fatta kompletterande beslut och justera inriktning. En given förutsättning är att förändringarna skall genomföras i den takt som ekonomin medger. Resultatet av transformeringen är ett viktigt ingångsvärde för det fortsatta perspektivstudiearbetet.

Hur transformeringen framskrider måste följas upp.

Potentiella utmaningar och hot⁶

Ett enskilt militärt väpnat angrepp direkt mot Sverige är fortsatt osannolikt under överskådlig tid. Kriser eller incidenter, som även inbegriper militära maktmedel kan dock också uppstå i vår region, och på längre sikt kan militära angreppshot likväl aldrig uteslutas. Att förhålla sig till denna osäkerhet är en utmaning som kräver möjlighet att kunna agera, enskilt och tillsammans med andra, med kort varsel.

Kriser och incidenter kan uppstå i vårt närområde.

Hur dessa utmaningar och hot kommer att utvecklas framöver är därmed viktigt att följa under den fortsatta perspektivstudien. Det är av särskilt intresse att i ett närområdesperspektiv analysera utvecklingen i Ryssland och USA samt utvecklingen av EU och som säkerhetspolitiska aktörer.

Utvecklingen i Ryssland och USA samt inom EU och Nato bör följas.

⁶ Detta stycke baseras på texten i den försvarspolitiska propositionen, se not 1 Kapitel 4 Säkerhetspolitisk inriktning, Avsnitt 4.4. Konsekvenser för svensk säkerhetspolitik.

Förändrade uppgifter

Det försvarspolitiska inriktningsbeslutet innebär på två punkter väsentligt förändrade uppgifter till Försvarsmakten dels en ökad betoning på att kunna agera tillsammans med andra, dels ökade krav på användbarhet och tillgängligheten inom insatsorganisationen. Dessa uppgifter utvecklas nedan.

Att kunna agera tillsammans med andra

Kriser eller konflikter som berör Sverige bedöms också komma att beröra andra stater eller organisationer och dessutom fler myndigheter än Försvarsmakten. I de allra flesta fall kommer därför krishantering att behöva genomföras gemensamt med andra. Det innebär också att kriser som berör andra stater i Sveriges närområde kommer att beröra även Sverige. Ett motsvarande perspektiv i en europeisk kontext möts i Lissabonfördraget av utfästelser från medlemsstaterna att lämna varandra militärt stöd vid svåra kriser med militära hot. Som ett uttryck för ländernas ömsesidiga solidaritet och stöd har regeringen bekräftat den s.k. Solidaritetsförklaringen som formulerades i Försvarsberedningens rapport 2008 och som även innefattar Norge och Island. Som en följd av detta skall Försvarsmakten kunna genomföra samtliga försvarsuppgifter tillsammans med andra nationer, myndigheter och organisationer. Det här är en delvis ny och tydligare viljeinriktning än tidigare. Den förändrade uppgiftsställningen understryker bedömningen att Sverige inte kan möta allvarliga säkerhetspolitiska kriser eller väpnade hot på egen hand, utan bör sträva efter krishantering gemensamt med andra stater eller organisationer.

Förmåga att kunna samarbeta och krav på interoperabilitet.

Att kunna agera enskilt

Regeringen utesluter emellertid inte att Sverige enskilt behöver kunna hantera hot mot vår säkerhet där det militära försvaret berörs. Perspektivstudiens slutsats är att detta i första hand gäller avseende uppgifterna att hävda Sveriges territoriella integritet genom att övervaka vårt territorium samt upptäcka och avvisa kränkningar, men att det också kan gälla initialskedet av en väpnad konflikt i närområdet som direkt eller indirekt berör Sverige. Försvarsmakten måste därför kunna agera med enbart svenska militära resurser som också ska kunna samordnas med civila resurser. Betydelsen av civil-militär samverkan betonas i den försvarspolitiska inriktningen av Försvarsmakten. Det är därför en viktig uppgift för perspektivstudien att analysera och lämna förslag på hur

Förmågan till civil-militär samordning och samverkan bör vidareutvecklas.

myndighetens förmåga till civil-militär samordning och samverkan kan utvecklas, inte minst i ett nationellt och nordiskt sammanhang.⁷

För att kunna agera enskilt och möta oväntade framtida utvecklingar i en oviss och föränderlig värld krävs en kvalificerad förmåga att genomföra strid över hela skalan från lågintensiva till högintensiva konflikter. Förmågan till väpnad strid tillsammans med andra mot en kvalificerad motståndare behöver därför upprätthållas. Detta kräver att Försvarsmakten disponerar en bredd av operativa förmågor i mark-, sjö-, luft- och ledningsarenan samt inom logistikfunktionen.

Krav på en bred operativ förmåga.

Insatsorganisationen

Försvarsmaktens insatsorganisation skall i sin helhet ha en väsentligt större tillgänglighet och högre beredskap än tidigare. I den framtida insatsorganisationen bör huvuddelen av förbanden normalt vara tillgängliga inom tre månader och inget förband normalt ha en beredskap överstigande sex månader. Vidare kommer Försvarsmaktens användbarhet att öka i och med att huvuddelen av insatsorganisationen kommer att kunna utnyttjas såväl nationellt, regionalt som globalt, såväl i fred, som i kris och krig. Det kan också konstateras att insatsorganisationen i huvudsak kommer att bestå av samma förbandstyper och ungefär samma volym som tidigare.

En insatsorganisation tillgänglig och användbar såväl nationellt som regionalt och globalt. För uppgifter i fred och kris såväl som i krig.

Personalförsörjningssystemet

Det förändrade personalförsörjningssystemet, baserat på frivillighet och inte på plikt, är en förutsättning för insatsorganisationens ökade tillgänglighet, kvalitet och användbarhet. Detta är nödvändigt och utgör en trend i övriga Europa. Samtidigt är det ett område där Försvarsmakten har begränsade egna erfarenheter. Personalförsörjningssystemets funktion och kostnader är därför två områden som behöver följas upp för bedömningar av Försvarsmaktens framtida förändringsbehov.

Personalförsörjning baserad på frivillighet ger insatsorganisationen högre tillgänglighet och större användbarhet.

Osäkerheter och utmaningar

Det finns en osäkerhet om exakt hur och i vilken takt målsättningarna kommer att kunna förverkligas. Vidare kan konstateras att alla förutsättningar för förändringen av personalförsörjningssystemet ännu inte

Ytterligare förändringar av författningar krävs.

⁷ Se vidare Stoltenberg rapporten - *Nordisk Samarbeid om Utenriks- og Sikkerhetspolitikk*, Thorvald Stoltenberg, Oslo, 9 februari 2009 och Hagadeklarationen - antagen på nordiskt ministermöte rörande samhällsskydd och krisberedskap i Stockholm, med uppföljande ministermöte i Oslo, 15 december 2009.

uppfyllts,⁸ bland annat pågår arbete med de förändringar av författningar som erfordras i det förändrade personalförsörjningssystemet.

Sammantaget innebär personalförsörjningssystemet att flera myndigheter, inklusive Försvarmakten, men även övriga samhället kommer att påverkas. Ett exempel på det sistnämnda blir olika civila arbetsgivares syn på en anställds tjänstgöring inom Försvarmakten. Detta innebär att Försvarmakten inte ensam kan genomföra de stora förändringar som krävs för att det nya personalförsörjningssystemet ska fungera.

Försvarmakten kan själv inte lösa alla utmaningar inom personalförsörjningen.

De utmaningar vi står inför är främst identifierade utifrån erfarenheter som andra nationer gjort vid införandet av personalförsörjning baserad på frivillighet. Att lyckas rekrytera rätt och tillräckligt med personal är därför en utmaning som måste hanteras. Andra frågor som måste omhändertas är, hur rekryteringen påverkas av aktuellt konjunkturläge i Sverige samt hur attraktivt arbete inom Försvarmakten kan tänkas vara för kommande generationer. Detta är förhållanden som har betydelse för Försvarmaktens förmåga att rekrytera men påverkar även kostnaderna för personal och förband.

Personalförsörjningssystemet inklusive tillhörande förändringar av författningar kommer att utgöra ett fördjupningsområde under 2010. Syftet är att analysera området i ett långsiktigt perspektiv.

Principer för materielförsörjning

Det råder idag en obalans i många förband. Samtidigt som resurser satsas på materielsystem på teknikens framkant finns det ofta brister i den operativa tillgängligheten. Dessa brister kan röra personal och utbildning, att delsystem saknas eller att materielen ännu inte är operativ. Såväl begränsade resurser som ovan nämnda brister bidrar till ett behov av förändringar inom materielförsörjningen. De nya principerna för materielförsörjningen förväntas ge en bättre balans och tillgänglighet i insatsorganisationen.

Bättre balans ökar förbands tillgänglighet och användbarhet.

Vägvalsfrågor inom materielförsörjningen

Försvarmakten har för närvarande en stor andel moderna plattformar, t.ex. flygplan, fartyg, ubåtar, stridsvagnar och stridsfordon. En analys inom Försvarmakten visar att investeringar i flera av dessa viktiga system

Flera vägval i materielförsörjningen väntas de närmaste åren.

⁸ Totalförsvaret och frivillighet, SOU 2009:63, 2009-06-16.

behöver göras under perioden 2020-2030. Beslut om studier och behovsanalyser behöver fattas de närmaste åren. Därefter behöver beslut om investering/anskaffning eller inte, fattas under perioden 2015-2019. Underlag för de mer omfattande besluten utarbetas utifrån ett helhetsperspektiv inom ramen för perspektivstudien och försvarsmaktsplaneringen.

Försvarets köpkraft

I en FOI-rapport⁹ har anslagsutveckling och priskompensation studerats. Rapporten studerar effekter på köpkraften av dels anslagsminskningarna och dels antaganden om vilken priskompensation som erhållits från försvarsprisindex.

En studie visar hur Försvarets anslag och köpkraft förändrats de senaste decennierna.

Kostnadsminskningar för ökad användbarhet och tillgänglighet

Den försvarspolitiska inriktningen på ökad användbarhet och tillgänglighet i insatsorganisationen förutsätter ökade satsningar på personal och övningar. Med givna ekonomiska ramar och beaktande av operativa krav förutsätter detta ambitionssänkningar, rationaliseringar och kostnadssänkningar inom andra områden. Detta innebär sänkta ambitioner för bland annat forskning och utveckling, rationaliseringar i stödverksamhet och grundorganisation samt kostnadsreduceringar genom nordiska samarbeten. Därutöver krävs en förändring och ominriktning av materielområdet för ökad rationalitet och kostnadssänkning. Inom de närmaste åren behöver därför ställning tas till förändringar i stöd- och logistikorganisationen samt grundorganisationen.

Nordiskt samarbete

Det nordiska samarbetet har pågått viss tid och har hittills genomförts i svensk-norsk konstellation samt trilateralt mellan Sverige, Norge och Finland. Denna inledningsfas har hittills haft begränsad effekt.

Det nordiska samarbetet behöver därför vidareutvecklas så att önskvärd kostnadseffektivitet kan uppnås. Som ett komplement till tidigare genomförda studier om nordiskt samarbete genomfördes under 2009 en norsk-svensk-finsk analys¹⁰ med målet att identifiera gemensamma nordiska intressen, för att senare kunna tydliggöra kravharmonieringen av framtida nordiska förmågor.

Nordiskt samarbete skall leda till att Försvarmakten ökar sin kostnadseffektivitet.

⁹ *Det svenska försvarets anslagsutveckling – kostnadsutveckling och priskompensation*, Nordlund, Wiklund och Öström, FOI-R—2694—SE, Maj 2009.

¹⁰ *Nordens gemensamma intressen – En första bedömning*, Mike Winnerstig, FOI-R—2870—SE, december 2009.

3 Globala trender och utmaningar

Tidigare genomförda omvärldsanalyser inom Försvarsberedningen¹¹, Regeringens försvarspolitiska proposition samt Försvarsmaktens perspektivstudier har varit utgångspunkter vid utformningen av globala strategiska trender och utmaningar.

3.1 Inledning

Sveriges närområde innehåller två säkerhetspolitiskt viktiga områden: Östersjöområdet respektive Barents hav inklusive delar av Arktis. Det svenska närområdet gränsar mot ett Ryssland med allt tydligare ambition att återta sin stormaktsstatus. Detta medför att spänningar riskerar att påverka närområdet och därmed även Sveriges säkerhetspolitiska intressen.

Risk för spänningar finns i vårt närområde.

Ryssland fortsätter att spela stor roll för svensk säkerhetspolitik. Inkomster från energiexporten utgör grunden för den ryska ekonomin. Områden som omfattar större tillgångar av olja och gas, exempelvis Barentsområdet, eller av betydelse för energitransporter, som Östersjön, blir därmed viktiga för Ryssland att kontrollera eller skydda.

Ryssland spelar stor roll för Sveriges säkerhetspolitik.

Både EU:s och Nato:s medlemsländer har den vilja och flexibilitet som erfordras och därför kommer organisationerna med stor sannolikhet att bestå och utvecklas. USA kommer under perioden att vara ledande såväl politiskt, militärt som ekonomiskt, men med en sannolikt mindre dominant ställning än idag.

3.2 Globalisering

Globaliseringsprocesserna väntas fortsatt utgöra en dominerande trend. Till dessa hör de säkerhetspolitiska och strategiska konsekvenser som följer av minskade kostnader för och ökande hastighet i transporten av varor, kunskap, människor och kapital världen över. En central konsekvens är växande kopplingar och ökande påverkan mellan olika sektorer, aktörer och nivåer. Den allt mer integrerade världsekonomin innebär såväl möjligheter som risk för ökad sårbarhet. Sårbarheten består i att stater och samhällen påverkas av ekonomiska och finansiella kriser i andra delar av världen över vilka de har liten direkt kontroll. För de stater och samhällen som har en god

¹¹ Försvarsberedningens rapporter: *Säkerhet i samverkan* (DS 2007:46), december 2007 samt *Försvar i användning* (DS 2008:48), juni 2008.

förmåga att hantera växlande ekonomiska villkor utgör denna typ av sårbarhet inget allvarigare säkerhetspolitiskt hot så länge det världsekonomiska systemet i sig inte hotas. Sverige är ett litet exportberoende land med stark industriell bas, västligt och multilateralt fokus i utrikes- säkerhets-, och försvarspolitikerna och den ekonomiska politiken. Globaliseringens konsekvenser är därför stora men övervägande positiva för Sverige och svensk säkerhet. Globalisering kan i vissa fall fortsatt leda till ökad konkurrens mellan stater, samt att staters utveckling kommer att styras av deras förmåga att nyttja möjligheterna inom den globala ekonomin. Ekonomiska ojämlikheter orsakade av globaliseringsprocesser kan på vissa platser öka risken för folklig frustration och instabilitet.

Globaliseringens konsekvenser övervägande positiva för svensk säkerhet.

Den ekonomiska maktförskjutningen, med politisk eftersläpning, från väst till främst delar av Asien bedöms fortsätta. Under perioden kommer dock ledande västliga stater att utöva ett fortsatt oproportionerligt stort¹² om än avtagande inflytande på internationell politik. Ökande ekonomiska och finansiella ömsesidiga beroenden kommer att öka staternas intresse av fredliga relationer. Detta förutsätter dock att de snabbt växande ekonomierna förmår anpassa sig till de snabba förändringar som intensifierad globalisering och ekonomisk utveckling medför. Enskilda staters och internationella organisationers direkta inflytande på ekonomiska och finansiella flöden bedöms fortsätta minska under perioden. Detta har att göra med att dessa i växande utsträckning har avhånt sig kontroll över produktion, handel och finansiella flöden till privata företag och marknader. Detta är i sin tur en förutsättning för att ett liberalt internationellt marknads-ekonomiskt system skall fungera.

Maktförskjutning till Asien.

3.3 Klimatförändringar och konflikter

Klimatförändringar kommer på många platser i världen att accelerera naturresursbrister och miljöförstöring, något som kan innebära en ökad konfliktrisk under perioden. Miljö- och klimatförändringar förstärker redan existerande konfliktdrivande faktorer som exempelvis brist på livsmedel, vatten, energi och fungerande infrastruktur. Det är dock inte bristande naturresurser som avgör vilken form konflikterna kommer att ta, utan snarare sociala och politiska faktorer. Klimatförändringarnas effekter kommer sannolikt att försvaga åtskilliga staters stabilitet och

Klimatförändringar bidrar till ökad konfliktrisk.

¹² Sett främst till befolkningens mängd och andel av världsekonomin.

handlingsförmåga. Detta innebär att problem som svält, interna flyktingströmmar och politiska spänningar i större utsträckning kan komma att leda till konflikter. Denna risk bedöms vara särskilt betydande i Mellanöstern, Centralasien, södra Asien och i stora delar av Afrika.

För det svenska närområdet bedöms två effekter av klimat- och miljöförändringar komma bli särskilt betydelsefulla. För det första kommer sannolikt transportleder utmed norra Sibirien och norra Kanada att bli farbara större delen av året, samtidigt som stora delar av Norra ishavet kan bli tillgängligt för utvinning av naturgas och olja. Detta kan leda till konflikter mellan stater med intressen i området då ekonomiska zoner och rättigheter i dagsläget till stor del är oreglerade. En viktig fråga ur svenskt perspektiv är Norges och Rysslands motstridiga anspråk beträffande Barents hav och Spetsbergen. En annan effekt är att områden och städer i Östersjöregionen kan utsättas för högre vattenflöde och stormar.¹³ Exempelvis översvämningar där samhällets civila räddningsresurser inte räcker till är därmed tänkbara även i vårt närområde, det kan innebära ökande krav på Försvarsmakten att ge stöd till samhället.

Klimat- och miljöförändringar får effekter på Arktis och vattenflöden.

Dessa effekter kan leda till ökade krav på Försvarsmakten.

3.4 Globala energiförhållanden

Den växande konkurrensen om energitillgångar bedöms även framgent kunna ge stater med större tillgångar på olja och gas, såsom Ryssland, ett ökat ekonomiskt och politiskt inflytande i såväl en regional som global kontext. Sannolikt kommer det fortsatt att finnas stormaktsintressen i de regioner där betydande mängder energi utvinns, och distribueras såsom i Mellanöstern, Nordafrika, Västafrika, Arktis och Centralasien. Den ökade efterfrågan på energi kan tänkas leda till polarisering mellan stora energiproducenter, däribland Ryssland, och stora energikonsumenter däribland EU, USA, Kina och Indien.

Stormaktsintressen kommer att finnas där energi utvinns.

3.5 Globalt samarbete och globala utmaningar

Många av de utmaningar som under perioden kommer att följa av bland annat förskjutningar av politisk, militär och ekonomisk makt, befolkningstillväxt, urbanisering, teknikutveckling, ökat naturresursuttag och spridning av massförstörelsevapen kommer att ha ökande transnationella conse-

---

¹³ IPCC 2007, chapter 12 Europe.

kvenser. Denna trend kommer förstärkas av de snabbare och ökande kopplingarna mellan stater, samhällen och regioner som utgör grund för globaliseringsprocesserna. Eftersom enskilda aktörer inklusive stater kommer att ha mindre direkt kontroll över många av dessa kopplingar, kommer behovet av globalt samarbete för att kunna hantera negativa säkerhetskonsekvenser att öka.

Behovet av globalt samarbete ökar.

Sannolikt kommer viss förändring att ske av det globala samarbetets former, men troligen kommer inte samarbetets samlade potential och handlingskraft att räcka till för att fullt ut förebygga och hantera de negativa säkerhetskonsekvenserna av bland annat befolkningstillväxt, ökad energikonsumtion, urbanisering, ökat naturresursuttag och spridning av massförstörelsevapen. Potentiella ”chocker” såsom skenade miljöförändringar, pandemier, sinande global tillgång på energi, omfattande krig och ekonomisk depression kan inträffa och skulle förändra denna bedömning. Dessa ”chocker” kan få stora konsekvenser på globalt samarbete och säkerhet - konsekvenser som skulle kunna vara såväl negativa som positiva. Det globala samarbetets utveckling kommer ha stor betydelse för Sverige under perioden, eftersom vi som stat har liten förmåga att ensamt hantera många av de omvärldsförhållanden som påverkar svensk säkerhet.

Globalt samarbete klarar inte att hantera alla negativa konsekvenser.

3.6 Globala konfliktmönster

Säkerhetspolitiken kommer trots den globala utvecklingen även framöver att påverkas starkt av geografisk närhet. Traditionella säkerhetspolitiska problem som gränstvister, kamp om naturresurser, etniska konflikter och kamp om politisk makt kommer inom vissa områden sammanvävas med de negativa konsekvenserna av globaliseringsprocesserna och globala miljö- och klimatförändringar. Risken för väpnade konflikter inklusive mellanstatliga krig kommer därför att bestå. Särskilt utsatta regioner bedöms under tidsperioden vara Mellanöstern, sydvästra och södra Asien samt stora delar av Afrika. De ökande kopplingarna mellan Europa och andra delar av världen kommer att medföra påverkan på västlig säkerhetspolitik inklusive beslut om militära insatser syfte och utformning.

Mellanöstern, Asien och Afrika särskilt utsatta för väpnade konflikter.

Det är sannolikt att Mellanösterns stater kommer att genomgå politiska förändringar av större omfattning jämfört med de senaste årtiondenas relativa stabilitet. En sådan utveckling kan medföra politisk instabilitet. Med tanke på stormaktsintressen, stora energitillgångar, regionens många

konflikter och symboliska betydelse i den muslimska världen skulle en sådan utveckling få stora konsekvenser för regional och global säkerhet. Denna bedömning stärks av klimatförändringens negativa påverkan på regionen.

Väpnade konflikter inklusive krig är idag osannolika i Europa, men är under tidsperioden inte otänkbara. Ett mellanstatlig väpnad konflikt i Europa skulle utgöra en ”chock” som sannolikt skulle medföra en kraftfull omstötning av europeisk säkerhets- och försvarspolitik samt förändra de förutsättningar vi nu tar för givna.

De framtida säkerhetspolitiska relationerna mellan USA och Kina kommer att ha stor påverkan globalt. En militär konflikt dem emellan är osannolik men under vissa villkor, exempelvis i samband med en konflikt om Taiwan, tänkbar. En mellanstatlig väpnad konflikt skulle med säkerhet utgöra en ”chock” för global politik, ekonomi och säkerhet. Indiens och Kinas fortsatta relation kommer, med tanke på deras olösta konflikter, att spela en växande roll för såväl asiatisk och global säkerhetspolitik.

4 Internationell jämförelse

En analys och jämförelse av främst västerländska aktörers syn på omvärldsutveckling, försvarsekonomi, teknik- och förmågeutveckling utgör underlag för den fortsatta studien. USA, Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Danmark, Norge, Finland, EU och Nato samt i viss mån Ryssland och Kina har studerats.

4.1 Aktörers syn på omvärldsutvecklingen

Centrala säkerhetspolitiska trender och förhållanden

En genomgång av aktörernas policydokument visar på en i många stycken likartad syn på omvärldsutvecklingen. Följande områden återkommer hos flertalet av de studerade aktörerna:

Aktörerna har liknande syn på säkerhetspolitiska trender och förhållanden.

- Effekter av globalisering och informationssamhällets utveckling, där bland annat nya förutsättningar för kunskapsspridning inklusive teknologispredning samt betydelsen av opinionsbildning lyfts fram.
- Klimatförändringar får säkerhetspolitiska konsekvenser.
- Konkurrens om resurser.
- Globala ojämlikheter som grund för kriser, konflikter och migration.
- Den ryska utvecklingens säkerhetspolitiska konsekvenser.
- Den kinesiska utvecklingen och en strategisk tyngdpunktsförskjutning av ”makt” österut mot Asien under perioden fram till år 2025.
- Bland andra Norge och Danmark lyfter upp utvecklingen i Arktis

Synen på hot

Bland hot nämns: terrorism, massförstörelsevapen, kriminalitet, olika typer lokala eller regionala konflikter samt hot mot samhället. Synen på hot, och då särskilt hur direkta och påtagliga det är, varierar mellan aktörerna. USA, Storbritannien, Frankrike och till del Tyskland framhåller t.ex. hotet från terrorism och fundamentalism som direkt och påtagligt. De nordiska länderna ser detta hot som möjligt, men framhåller inte hotet på samma sätt som de nyss nämnda aktörerna.

Hot som terrorism upplevs olika påtagligt.

Områden med störst risk för framtida konflikter

Ett bälte från östra Medelhavet till Indien, Afrika och då framförallt området söder om Sahara, Arktis och vissa regioner i Asien beskrivs som möjliga platser för kris och konflikt. Synen på framtida konfliktområden och var de lägger sin tyngdpunkt och sin fokus skiljer sig dock från aktör till aktör.

Framtida konflikt områden: Mellanöstern, söder Sahara, regioner i Asien samt Arktis.

4.2 Försvarsekonomi

Försvarsanslag

Försvarsanslagen har internationellt sett i stort stabiliserats. Dock kan Kina och Ryssland även fortsättningsvis komma att öka sina försvarsutgifter. USA bedöms fortsätta avdela relativt stora försvarsanslag, motsvarande mer än 3 % av BNP. Frankrike, Storbritannien, Ryssland och Kina med sina generellt höga försvarspolitiska ambitioner bedöms fortsätta avsätta runt 2,5 % av BNP till försvarsanslag. Mindre stater bedöms fortsätta avsätta runt 1,5 % av BNP till försvarsanslag. Nato rekommenderar sina medlemsstater att avdela 2 % av BNP till försvarsanslag.

Försvarsanslagen pendlar mellan 1,5 till 3 % av BNP i studerade länder.

Nato rekommenderar sina medlemsländer att ha försvarsanslag på 2 % av BNP.

Personalkostnader

Kvalitetskrav har i många avseenden ökat därför har flera av de studerade aktörerna ökat sina personalkostnader per individ. Samtidigt har förbandsvolymerna minskat. Huvuddelen av de studerade länderna har i huvudsak liknande personalstrukturer, baserade på frivillighet.

Materielinvesteringar

USA gör i jämförelse med andra länder mycket stora investeringar, men även Frankrike, Storbritannien, Ryssland och Kina investerar avsevärda summor i försvarsmateriel. Nato-länderna satsar överlag, i enlighet med Nato:s rekommendationer, cirka 20 % av sina försvarsanslag på materielinvesteringar.¹⁴ Ett flertal västländer har i ett drygt decennium fått kämpa för att fullfölja pågående materielprojekt, och de materiella ambitioner bedöms vara större än vad ekonomin tillåter. De mindre länderna; Danmark, Finland, Norge och Nederländerna har en liten andel inhemsk materiel.

Stora materielinvesteringar: USA, Frankrike, Storbritannien.

Nato rekommenderar att cirka 20 % av försvarsanslagen används för materielinvesteringar.

Forskning och utveckling (FoU)

USA svarar för huvuddelen av världens satsningar på militär forskning och utveckling (FoU). Övriga aktörer ligger långt efter USA, som satsar cirka 5-6 gånger mer på FoU än vad EU-länderna gör tillsammans. USAs fortsatta satsningar är avgörande för hur militär teknik och förmåga kommer att utvecklas framgent.

USA leder FoU generellt.

¹⁴ Observera dock att Nato:s sätt att redovisa materielinvesteringar inte direkt kan jämföras med svenska anslagsposter. Andelen 20 % bör ses som en överenskommelse mellan länderna snarare än en analys av vad som krävs för att vidmakthålla förmåga.

4.3 Aktörers syn på teknikutvecklingen

Civil teknikutveckling är i många stycken ledande

Flertalet aktörer nämner att civil utveckling är ledande för huvuddelen av teknikutvecklingen, men att det finns militärspecifika områden - t.ex. ammunition - med begränsad civil utveckling. Nya produkter fås ofta genom att kombinera resultat från flera teknologiområden, det är därför svårt att förutsäga nya produkter. Såväl produkter och lösningar som bakomliggande teknologier blir ofta snabbt tillgängliga globalt. Dock uppfyller civila produkter ofta inte militära krav. Därmed aktualiseras frågan om hur den civila utvecklingen bäst kan tillvaratas i militära organisationer.

I huvudsak är civil teknikutveckling drivande men det finns även vissa militärspecifika områden.

Teknikutveckling påverkar hot och utmaningar

Teknikutvecklingen kan såväl initiera olika hot som ge ett stöd att hantera olika hot och utmaningar:

- **USA dominerar.** USA fortsätter att på alla avgörande fronter driva den militära utvecklingen i världen. Denna dominans kan eventuellt på sikt utmanas av Kina.
- **Kombination teknik och terrorism utgör ett fortsatt hot.** Terrorister och andra okonventionella aktörer kan få fördelar genom att användande teknik innovativt, samtidigt som konventionella aktörer ofta begränsas av exempelvis regler, procedurer och organisatoriska trögheter.
- **Risk för spridning av massförstörelsevapen och långräckviddiga ballistiska missiler.** Genom spridning av teknisk kunskap ökar risken för spridningen av massförstörelsevapen och långräckviddiga missiler. Därför satsar allt fler aktörer på skydd mot massförstörelsevapen och missilförsvar.
- **Samhällets sårbarhet ökar.** Samhällets sårbarhet bedöms öka genom att beroendet av för samhället kritisk infrastruktur¹⁵ ökar. Även utvecklingen inom informationsarenan ökar samhällets sårbarhet. Detta är orsaker till att allt fler aktörer betonar betydelsen av att kunna agera på informationsarenan.
- **Påverkansoperationer i informationssamhället.** Det globala informationssamhället med Internet och globala massmedier innebär nya

Okonventionella aktörer kan få fördelar genom att utnyttja ny teknik på oväntade sätt.

Spridning av massförstörelsevapen underlättas av teknikutveckling.

Teknikutveckling bidrar till att samhällets sårbarhet ökar.

Åsiktsspridning underlättas och förnyas.

¹⁵ Med kritisk infrastruktur avses sådan infrastruktur samhället är beroende av för sin funktion. Elnät, tele- och bredbandsnät, viss sjukvård samt vattenförsörjning kan vara exempelvis på kritisk infrastruktur.

förutsättningar för att kunna påverka åsikter och uppfattningar i olika befolkningsgrupper.

- **Teknikutvecklingen kan innebära utveckling av nya vapen.** Flera aktörer nämner att teknikutvecklingen kan leda till nya vapentyper som genmanipulerade sjukdomsalstrare, elektromagnetiska pulsvapen och HPM¹⁶, laser inkluderande förstörande laser och partikelvapen¹⁷. Det är dock mycket osäkert om dessa system kommer att realiseras inom studerad tidsperiod.

Nya vapen kan utvecklas.

4.4 Internationell förmågeutveckling

Områden med störst betydelse för långsiktig förmågeutveckling

De fyra områden som bedöms ha störst betydelse för långsiktig internationell förmågeutveckling är:

- **Förmåga att anpassa och avväga militär förmåga** över tiden är en förutsättning för att hantera och skapa handlingsfrihet i strategiska säkerhetsfrågor.
- **Synen på militära resurser** utgör en integrerad del av samhällets resurser som skall kunna användas för hela samhällets försvar, skydd och säkerhet i fred, katastrofer, kriser, och krig.
- **Tillgång till personal** med adekvat kompetens är en förutsättning för färdighet och duglighet i militära förband och ledningsstrukturer. En förutsättning för personaltillgång är att det finns en attraktionskraft att tjänstgöra i militära organisationer. Att över tiden säkerställa denna attraktionskraft är en stor utmaning vad gäller kompetens och antal i framförallt västvärlden, vilket i många fall berör frågor som rör de militära styrkornas roll i respektive stat. Attraktionskraft inkluderar därmed den militära personalens anseende i samhället och de incitament, förmåner och försäkringar m.m. som råder.
- **Omsättning av materiel** Utbyte av flygplan, fartyg, dominerande fordonssystem och andra stora plattformar kräver stora investeringar. De har därför numera ofta runt 35 - 40 års livstid och livstiden har generellt ökat. Istället för att omsätta plattformssystemen i sin helhet uppgraderas och omsätts dess ingående delsystem mer frekvent. Samtidigt utvecklas i många fall kommersiell driven teknik snabbt. Därför uppgraderas och omsätts delsystem som: informationssystem, kommunikationssystem, sensorer och efterhand anskaffas ofta även nya typer av ammunition.

Strategisk planering för att anpassa förmåga efter ändrade förutsättningar.

Synen på vad som är militära, civila och privata resurser varierar.

Tillgång till personal med rätt kompetens är av strategisk betydelse.

Livslängd på större system ökar, delsystem byts efterhand.

¹⁶ HPM High Power Microwave.

¹⁷ Charged Particle Beams Weapons (CPBW) eller Antimatter Particle Beams (APBS)

Några områdesvisa iakttagelser

I huvudsak bedöms befintliga militära förmågor vidmakthållas och vidareutvecklas. Dock bör några områden av särskilt intresse nämnas:

- Obemannade system väntas öka i betydelse, då dessa på bred front blir en naturlig del av förband och förbandsstrukturer.
- Många länder utnyttjar rymden för kommunikation och spaning. Därigenom kommer rymdens betydelse att öka. Detta i kombination med teknikutvecklingen gör att det, relativt sett, blir mindre dyrbart att sända upp satelliter i rymden.
- Utvecklingen inom miljöområdet gör att energi- och drivmedelsförsörjningen kommer att stå inför krav på förändring.
- IT-utvecklingen i samhället kommer att möjliggöra en kontinuerlig och i relation till övriga förmågeområden fortsatt snabbare utveckling avseende verksamhet inom ledningsområdet inklusive utveckling av koncept och metoder.
- Den medicintekniska utvecklingen gör att nya förutsättningar för interaktion människa och maskin skapas samtidigt som nya möjligheter till vård och rehabilitering vid skador uppstår.

Obemannade system ökar i betydelse.

Fler aktörer blir verksamma i rymden.

Energi och drivmedelsförsörjning utvecklas.

Ledning fortsätter utvecklas med hjälp av IT-utvecklingen.

5 Militärstrategiska trender

En viktig grund för det fortsatta perspektivstudiearbetet utgör omvärldsutvecklingen. I denna har sex dominerande internationella militärstrategiska trender identifierats, som alla utgår från ett västligt perspektiv. I föreliggande rapport redovisas endast översiktliga konsekvenser för Försvarsmakten. Avsikten är dock att dessa konsekvenser ska analyseras närmare under kommande års arbete.

Grundläggande bedömningar från omvärldsanalysen

Den omvärldsanalys och den analys av militärstrategisk utveckling som låg till grund för den gällande försvarspolitiska inriktningen¹⁸ bedöms i stort vara giltig även på längre sikt. Dagens utmaningar och hot är i många avseenden regionala eller globala till sin karaktär. En enskild stat av Sveriges storlek kommer att ha svårt att hantera dessa på egen hand.

Regionala och globala utmaningar och hot fortsätter att orsaka kriser och konflikter över hela konfliktskalan. Utvecklingen mot en mångfacetterad insatsmiljö med såväl konventionella som okonventionella hot samt reguljära och irreguljära aktörer bedöms fortsätta. För att hävda Sveriges suveränitet och värna svenska intressen behöver Sverige en kvalificerad, och relativt bred militär förmåga för att kunna verka över hela skalan från lågintensiva till högintensiva konflikter. Det innebär också ett fortsatt ökat behov av väl fungerande samordning, samarbete och samverkan mellan militära och civila resurser.

Utvecklingen inom närområdet är av stor betydelse för Sverige, Norden och övriga Europa. Framtida konsekvenser av klimatförändringar, energiförsörjning, samarbete, utvecklingen i Ryssland och den säkerhetspolitiska utvecklingen i regionen är svåra att förutsäga och behöver följas och analyseras vidare.

Sannolikt kommer ”chocker”¹⁹ att inträffa framöver, det är dock inte möjligt att förutsäga vilka de kan vara och därmed är det inte heller möjligt att analysera exakt vad de kan komma att innebära eller planera för hur enskilda sådana händelser skall kunna mötas. Istället måste utgångspunkten vara att skapa anpassningsförmåga för att hantera sådana då de inträffar. ”Chocker” kommer att behandlas i det fortsatta arbetet.

”Chocker” kommer att inträffa, dess form och konsekvenser kan inte säkert förutses.

¹⁸ Ett användbart försvar, prop2008/09:140, bet.2008/09:FöU10, rskr.2008/09:292.

¹⁹ Händelser med låg sannolikhet men med stor effekt om de inträffar.

I arbetet med militärstrategiska trender har Försvarsmakten utgått från ett antal antaganden:

- Nato och EU består med i stort sett samma inriktning och inflytande som idag.
- Förhållanden i Europa förblir i huvudsak stabila och fredliga, vilket förutsätter att relationen till Ryssland inte drastiskt försämras.
- Globala stormaktsrelationer förblir stabila i den mening att krig eller ett överhängande hot om krig mellan stormakter inte föreligger.
- Globaliseringsprocesserna fortsätter.
- Det internationella statssystemet består i den mening att stater fortsatt kommer att vara de främsta källorna till politisk och militär makt.²⁰
- Internationellt samarbete varken kollapsar eller fungerar avsevärt mycket bättre än idag.

Bedömningarna av trender har endast översiktligt beaktat hur enskilda ”chocker” och ”rupturer” - händelser med låg sannolikhet men med stor effekt om de inträffar - kan inverka.

5.1 Trend 1 – Fortsatt transformering av försvarsmakter

Transformeringens drivkrafter

Transformering av försvarsmakter har sedan ett drygt decennium varit en central militärstrategisk trend i västvärlden. Transformeringens huvudsakliga drivkrafter har dels varit den teknologiska och konceptuella utvecklingen, dels förändrade globala konfliktmönster och globalisering, men även minskande försvarsanslag. Den teknologiska utvecklingen, inkluderande sensor- och vapenutvecklingen samt den ökade tillgängligheten på information, har förändrat förutsättningarna på stridsfältet och skapat nya möjligheter till utnyttjande av stridskrafter. De globala konfliktmönstren som tidigare dominerades av risken för större reguljära mellanstatliga krig exempelvis i Europa, har förändrats till att präglas av en mer komplex konfliktmiljö med krav på insatser i hela konfliktspektrumet - alltifrån lågintensiva till högintensiva konflikter. Detta har inneburit ökad tonvikt på försvarsmaktens användbarhet för ett bredare spektrum av

Transformering drivs på av teknologisk utveckling, utmaningar och hot samt försvarsekonomi.

---

²⁰ En effekt av globaliseringen är att andra aktörer än politiker kan styra utvecklingen inom ett visst område. Sådana aktörer kan exempelvis vara globala företag som kan påverka ekonomi och sysselsättning.

uppgifter och att försvarsmakter kunnat minskas i volym samt en ökad tyngdpunkt på gemensam krishantering.

Transformeringens huvudsakliga områden

I västvärlden kan idag fyra huvudsakliga områden inom transformering urskiljas. Det första området innebär att personalförsörjning baseras på frivillighet, detta i syfte att öka förbandens tillgänglighet, kvalitet och användbarhet. Det andra består av krav på tydligare avvägning mellan prestanda och kvantitet inom insatsorganisationerna, inte minst beroende på minskande köpkraft och behov av att vidmakthålla en bred förmåga för att kunna möta kommande utmaningar. Det tredje innebär ökat fokus på nya lösningar. Detta för att uppnå effektivare användning av tillgängliga resurser, varvid exempelvis kostnadsdelning i internationella samarbeten och nya lösningar inom logistik såsom offentlig privat samverkan (OPS) prövas. Nya lösningar gör ibland att gränsen mellan vad som är civil respektive militär verksamhet blir mer otydlig. Det fjärde området, slutligen, utgörs av utvecklingen av "Network Enabled Capabilities" (NEC) och innebär ihopkoppling och kortare ledtider mellan sensorer och verkansmedel samt ökade möjligheter till samverkan mellan system och stridskrafter, vilket ökar stridskrafternas verkansförmåga. Ett viktigt vägval och delmål i den fortsatta transformeringen blir att skapa en rimlig, balanserad förmåge- och tekniknivå för att möta såväl kvalificerade som irreguljära, okonventionella motståndare.

Frivillig personalförsörjning, balans mellan prestanda och kvantitet samt nya lösningar.

Transformeringens fortsatta konsekvenser för Försvarsmakten

I Försvarsmakten präglas transformeringen främst av krav på ökad användning, tillgänglighet och flexibilitet. Den mest påtagliga förändringen sker inom personalförsörjningen som från och med 2010 baseras på frivillighet och en vilande pliktlag. Försvarsmakten, som arbetsgivare i konkurrens med den civila arbetsmarknaden, behöver därför utveckla en helhetslösning för att attrahera, rekrytera, nyttja och avveckla personal. Inom ramen för balansen mellan prestanda och kvalitet är den försvarspolitiska inriktningen för materielförsörjning representativ för små stater med resurser motsvarande Sveriges. Om försvarets köpkraft förändras medför även det ett behov av att se över insatsorganisationens storlek och sammansättning. Ett viktigt delmål i den fortsatta transformeringen är att, tillsammans med andra, kunna möta såväl kvalificerade som irreguljära, okonventionella motståndare.

Den försvarspolitiska inriktningen gäller.

5.2 Trend 2 – Ökade behov av strategiska och operativa samarbeten

Utmaningar och hot

En viktig bevekelsegrund för samarbete är att flertalet möjliga utmaningar och hot är globala och transnationella till sin karaktär. De västerländska staterna har i relativt stor utsträckning sammanfallande intressen och står inför gemensamma utmaningar och hot. I flertalet fall är det svårt för en enskild aktör att ensam hantera dessa utmaningar och hot. Det är därmed rimligt för västvärldens stater att hantera utmaningar och hot tillsammans med andra aktörer för att uppnå större operativ effekt och sprida risker, inom ramen för strategiska och operativa samarbeten. Detta manifesteras bland annat i Lissabonfördraget, den Europeiska säkerhetsstrategin (ESS), EU:s gemensamma säkerhets och försvarspolitik (ESFP), samarbetet inom Nato samt den av Sverige uttalade Solidaritetsförklaringen.

Gemensamma utmaningar och hot är en drivkraft för samarbete.

Operativ effekt och minskande köpkraft

Effektiviteten i operativa samarbeten gynnas av ökad harmonisering av doktriner och metoder samt ensade krav avseende teknik och informationshantering. En viktig fråga i sammanhanget är hur fördjupade strategiska samarbeten med fokus på gemensam effekt kan skapa möjligheter till arbetsfördelning eller fokusering på olika förmågeområden. Vidare har minskade försvarsanslag parallellt med oförändrade eller i vissa avseenden ökade behov av militära resurser - exempelvis i rymden och på informationsarenan - inneburit att nya lösningar för att minska kostnader måste sökas. Samarbeten avseende främst anskaffning av materiel, men i framtiden även utbildning, är av central betydelse för att fördela kostnader. Det kan dock noteras att hittillsvarande erfarenheter av samarbete visat att nationella särkrav m.m. ofta inneburit att projekten som helhet tagit längre tid och kostnaderna totalt sett ökat (om än inte kostnaderna per nation). Hur samarbete genomförs är därför av stor betydelse. Samarbeten berör även forskning och teknikutveckling. Den Europeiska försvarsbyrån (EDA) och det nordiska försvarssamarbetet (NORDEFECO) är exempel på samarbeten där fördelning av kostnader mellan flera aktörer är en central drivkraft.

Minskande köpkraft är en drivkraft för samarbete.

Konsekvenser för Försvarsmakten av ökande internationella samarbete

Försvarsmakten behöver vidareutveckla och fördjupa operativa samarbeten och samarbeten avseende FoU, materielanskaffning och utbildning för att möta förändrade behov av förband och system samt eventuellt minskande

Försvarsmakten behöver vidareutveckla samarbeten.

köpkraft. För att ge förutsättningar för en långsiktig strategi behöver såväl Lissabonfördraget som NORDEFECO analyseras. En väsentlig del i en sådan analys är en bedömning av vilka förmågor som kan bli föremål för samarbete, respektive vilka förmågor Sverige, som suverän nation, under alla omständigheter måste inneha på egen hand.

5.3 Trend 3 – Ökade behov av samordning mellan civila och militära resurser

Utveckling i västvärlden

En generell tendens bland flera av västvärldens stater är att utmaningar och hot i ökande utsträckning hanteras genom samordning av nationella civila och militära resurser. Karaktären på utmaningar och hot är ofta sådana att de inte kan hanteras med enbart militära resurser. Vidare kan militära resurser stödja civila myndigheter vid svåra påfrestningar och kriser. Klimatförändringar medför dessutom att risken ökar för naturkatastrofer som inte kan hanteras av en enskild stats resurser. Långtifrån alla samhällen, ens i vår del av världen, har resurser att hantera sådana händelser.

I västvärlden ökar samordning av civila och militära resurser.

Utmaningar och hot ställer krav på såväl civila som militära resurser.

Påverkan på Försvarmakten

Svenska myndigheter, inklusive Försvarmakten, behöver vidareutveckla sin förmåga till civil-militär samverkan såväl i nationellt, regionalt som globalt perspektiv. Detta inkluderar bland annat normer och standarder som används av Försvarmakten och dessas relation till internationella och civila standarder och förhållande till civila aktörer. Därutöver bör, i en allomfattande insats där civila och militära aktörers mandat och mål kompletterar eller överlappar varandra, Försvarmaktens förmåga till samordning och samarbete med civila aktörer vidareutvecklas.

Försvarmaktens förmåga till samverkan med civila aktörer behöver vidareutvecklas.

5.4 Trend 4 - Informationssamhällets utveckling förändrar villkoren för insatser

Drivkrafter

En viktig drivkraft för utvecklingen av västliga försvarsmakter är informationssamhällets utveckling vilken sker parallellt med globaliseringen. Även attityder och värderingar såsom synen på individ, grupp, stat, region och världen som helhet påverkas.

Spridning av budskap och information

Informationssamhällets utveckling ökar möjligheten att i realtid genom media och tekniska system sprida budskap och kunskap. Världen synes ”krympa”, i tid och avstånd. En effekt av detta är att det blir allt viktigare att ha förmåga att kunna ta initiativet avseende den mediebild som förmedlas kring en händelse eller ett förlopp. En annan effekt är att nya hot kan uppstå genom att kunskap om nya metoder och medel snabbare kan spridas även till icke statliga aktörer i hela världen. Fortsatt spridning av information och utveckling av informationssamhället kommer att bidra till att globala maktförhållanden förändras. Utvecklingen innebär även att det blir allt svårare att isolera en konflikt geografiskt – alltfler berörs av direkta och indirekta effekter och kan därmed tvingas att engagera sig i vad som tidigare betraktades som perifera frågor.

Globala maktförhållanden kan förskjutas.

Försvarsmaktens möjlighet att följa utvecklingen

Att hålla jämna steg med civil utveckling inom information och kommunikation kommer att vara svårt för majoriteten av världens försvarsmakter. Detta beror såväl på bedömd teknisk utvecklingstakt som ekonomiska begränsningar. Militära operationer kommer därmed att bli allt mer beroende av civil privatägd infrastruktur och möjligheten att använda civil teknik. Detta kommer i sin tur att öka sårbarheten i de militära systemen.

Beroende av civil privatägd infrastruktur och utveckling ökar.

Försvarsmaktens förmåga på informationsarenan

Försvarsmakten förmåga till verksamhet på informationsarenan inklusive den bild av verksamheten som förmedlas via media kommer att få stor betydelse för vilken operativ effekt som kan nås i de insatser som genomförs. Försvarsmakten kommer sannolikt att alltmer utnyttja civil teknik och privatägd infrastruktur för såväl informationshantering som kommunikation på både kort, medellång och lång sikt. Att inte obehöriga kommer åt informationen och att systemen är tillräckligt robusta måste beaktas, detta även då civil teknik och privatägd infrastruktur utnyttjas.

Säkerhet måste beaktas då civil teknik och infrastruktur utnyttjas.

5.5 Trend 5 – Tekniken ger nya militära möjligheter

Teknikutvecklingens drivkrafter

Inom många teknikområden är civil utveckling med kommersiella drivkrafter ledande. USA är idag ledande inom många civila teknikområden och svarar dessutom för huvuddelen av världens satsningar på militär forskning och utveckling samt investeringar i militär materiel. Teknikutvecklingen är därmed i hög grad beroende av USA:s fortsatta satsningar. Minskande försvarsanslag i flera av västvärldens länder i kombination med att utvecklingen i många avseenden blir alltmer avancerad och dyr att driva, är en drivkraft för att öka graden av samarbete avseende teknikutveckling.

Civil utveckling och USA är ledande.

Utvecklingens karaktär

Utvecklingen inom många teknikområden kommer att fortsätta. Generellt ökar livslängden hos huvuddelen av de större systemen, som flygplan, fartyg och stridsfordon. Få helt nya stora utvecklingsprojekt har startats de senare åren. Därmed kommer dagens system sannolikt att fortsätta dominera sina arenor även om de efterhand uppdateras med exempelvis ny informationsteknologi och nya delsystem.

Dagens system finns kvar, men utvecklas med bland annat informations-teknologi.

Påverkan på utmaningar, hot och möjligheter

Teknikutveckling innebär delvis förändrade hot från terrorism och massförstörelsevapen samt en ökad sårbarhet i samhället för IT-attacker och påverkansoperationer. Vidare ökar användandet av rymdbaserade och obemannade system. Spridningen av kommersiell teknik ger i vissa avseenden irreguljära aktörer, som exempelvis motståndsrörelser eller terrorister, ett större utbud av olika typer av vapen som en följd av ökad tillgänglighet.

Delvis förändrade hot.

Ny teknik gynnar ofta små och irreguljära aktörer.

Påverkan på Försvarsmaktens investeringsbehov för materiel

Att dagens dominerande materielsystem kommer att fortsätta användas lång tid framöver innebär att livslängden på system i flera fall kan förlängas genom att delar som informationssystem och sensorer uppgraderas. Omsättning av hela system kan därmed i vissa fall skjutas framåt i tiden.

Dagens konventionella system finns kvar och dess livslängd ökar.

Försvarsmaktens förmåga

Försvarsmakten bör fördjupa kunskapen om möjligheten att tillvarata civil teknikutveckling, genom olika samarbeten öka tillgången på förmågor på rymd- och informationsarenan samt förbättra tillgången till och användandet av obemannade farkoster.

Förmåga i rymden, informationsarenan, obemannade farkoster bör öka.

5.6 Trend 6 – Hotet från massförstörelsevapen och verkansmedel med masseffekt ökar

Massförstörelsevapen som maktmedel

Hotet från och rädslan för massförstörelsevapen är ett säkerhetspolitiskt maktmedel som under de senaste tjugo åren utvecklats från ren klassisk terrorbalans mot politisk utpressning och som medel inom terrorism. Trots internationella överenskommelser sprids förmågan att använda massförstörelsevapen till ett större antal stater och möjligen även andra aktörer. En trend i västvärlden är därför ett ökande fokus på skydd mot massförstörelsevapen inkluderande olika former av missilförsvar, exempelvis i syfte att skydda operationsområden eller befolkningscentra. Även Sveriges omedelbara grannländer överväger att bidra till missilförsvar, exempelvis genom att fregatter skulle kunna bidra till missilförsvarssystem inom Nato.

Massförstörelsevapen sprids och dess betydelse ökar.

Verkansmedel med masseffekt

Samtidigt som, ovan nämnda, utveckling äger rum inom massförstörelsevapen sker en utveckling av andra maktmedel och vapensystem med masseffekt. Hit hör t.ex. leveranser av gas och olja men även informationskrigföring. Dessa områden är idag inte tydligt reglerade. Det är därmed risk för att de används i en konflikt som direkt involverar Europa eller europeiska stater.

Verkansmedel med "masseffekt" utvecklas och får ökad betydelse.

Gemensamma utmaningar kan leda till ökande samarbete

Utmaningar till följd av ökad spridning av massförstörelsevapen och verkansmedel med masseffekt är till stora delar gemensamma i västvärlden, samtidigt är kostnaderna för att utveckla skydd mot dessa vapen och verkansmedel i många fall höga. Inom dessa områden torde därför samarbete mellan västländer öka.

Hot mot Försvarets verksamhet

Såväl Försvarets verksamhet som samhället i övrigt kan bli föremål för angrepp med massförstörelsevapen eller verkansmedel med masseffekt. Sammantaget kan hot från massförstörelsevapen och masseffekt komma att öka komplexiteten och osäkerheten i framtida insatsmiljöer.

Risken från massförstörelsevapen och vapen med masseffekt ökar.

Försvarets skyddsåtgärder

Försvarets verksamhet behöver överväga att vidareutveckla förmågan till skydd mot massförstörelsevapen och verkansmedel med masseffekt. I första hand bör övervägas att genomföra detta i internationella samarbeten. Sverige bör även beakta hur framtida internationella missilförvarssystem påverkar oss med hänsyn till vårt geografiska läge och vilket skydd de kan erbjuda.

Krav på skydd mot massförstörelsevapen och vapen med masseffekt ökar.

6 Vägvalsfrågor, fördjupningsfrågor och fortsatt arbete

Som grund för den fortsatta Perspektivstudien har områden med potentiella vägvalsfrågor identifierats, arbete inom ett antal fördjupningsområden påbörjats och behov av fortsatt arbete analyserats.

6.1 Vägvalsfrågor

I det fortsatta perspektivstudiearbetet bedöms ett antal vägvalsfrågor inom nedanstående områden komma att utkristalliseras:

- Försvarsmakten bedöms stå inför omfattande behov av materielinvesteringar under 2020-talet (se fördjupningsområde nedan). Med tanke på gällande ekonomiska ramar kommer Försvarsmakten sannolikt stå inför viktiga vägval. Under de närmaste åren behöver dessa investeringsbehov analyseras och alternativa sätt att hantera dem utredas.
- Identifierade internationella militärstrategiska trender visar på ökande betydelse av internationella samarbeten (se kapitel 5). Försvarsmakten har efterhand engagerats i alltfler såväl strategiska och operativa samarbeten²¹ som samarbeten med fokus på kostnadsminskningar. Vägval kan uppstå om hur dessa samarbeten bör utvecklas på sikt.
- Identifierade internationella militärstrategiska trender pekar även på ökande betydelse av bland annat rymdbaserade system, informationsarenan, skydd mot CBRN²² samt obemannade farkoster (se kapitel 5). Försvarsmaktens förmågor inom dessa områden är begränsade. Ställningstagande till utveckling och tillgång till förmåga inom dessa områden kan komma att utvecklas till vägvalsfrågor.

Vägval kommer att krävas med anledning av:

Behov av materielinvesteringar under 2020-talet.

Utveckling av internationella samarbeten.

Ställningstagande till förmågeområden vars betydelse ökar.

²¹ Med strategiska och operativa samarbeten avses främst samarbeten innefattande olika former av försvarsgarantier respektive samarbeten i pågående eller planerade insatser.

²² Kemiska, biologiska, radioaktiva och nukleära stridsmedel.

6.2 Fördjupningsområden

6.2.1 Civil – militär samordning och samverkan

Det finns ett ökat behov av civil-militär samverkan, men även samordning och samarbete, främst på nationell och nordisk basis. Sådan samverkan behöver utvecklas i olika avseenden för att öka den samlade effekten vid insatser. Bland annat gäller att tydliggöra roller, ledningsförhållanden, samverkansstrukturer, identifiera förmågebrister och lämna förslag på hur området kan utvecklas på medellång och lång sikt.

Behov av civil-militär samverkan ökar.

6.2.2 Scenarier, konflikters karaktär och operativa insatsmiljöer

Scenarier, beskrivningar av analyser av konflikters karaktär och operativa insatsmiljöer kommer att användas som stöd i den fortsatta perspektivstudien. Med utgångspunkt från bland annat de analyser som redovisas i denna rapport kommer befintliga scenarier och beskrivningar av konflikters karaktär och operativa insatsmiljöer att ses över och kompletteras.

6.2.3 Försvarsmaktens långsiktiga materielförsörjning Berörda materielsystem

I syfte att identifiera långsiktiga investeringar för materiel har Försvarsmaktens genomfört en översiktlig analys av behovet att omsätta större materielsystem under 2020-talet. System med större investeringsbehov är främst:

Stora behov av materiel-investeringar på 2020-talet.

- Stridsflyg
- Ubåt
- Luftvärn
- Fjärrspaningsradar
- Sjöminröjning
- Patrullfartyg.
- Skolflygplan
- Splitterskyddade fordon

Analysen kommer att fördjupas och användas som underlag i den fortsatta perspektivstudien.

Omfattande beslut om serieanskaffning behöver fattas 2015-2019.

En balanserad helhet

Det är viktigt att kommande investeringsbeslut fattas med utgångspunkt från en helhetssyn på Försvarmaktens förmågor och dess långsiktiga utveckling, då beslut beträffande ett materielsystem kan få avgörande påverkan på möjligheterna att genomföra åtgärder inom andra materielsystem. Det är även väsentligt att undvika tvära kast avseende Försvarmaktens långsiktiga behov, eftersom detta riskerar att försvåra produktionen och försämra produktiviteten. Därför är det angeläget att avvägningar i ett 20-årigt perspektiv, präglas av långsiktighet och bygger på Försvarmaktens framtida förmågebehov. Beslut bör fattas med utgångspunkt från en samlad översyn av Försvarmakten och dess långsiktiga utveckling

Förmågebehovet skall vara styrande.

6.2.4 Implementeringen av Lissabonfördraget och den svenska Solidaritetsförklaringen

Lissabonfördragets och Solidaritetsförklaringens påverkan

En övergripande analys av Lissabonfördraget och Solidaritetsförklaringen ger vid handen att innebörden av att ge och ta emot stöd påverkar en rad samhällssektorer och politikområden. Lissabonfördraget och Solidaritetsförklaringen får därmed en påverkan på utvecklingen av hela samhällets försvar, skydd och säkerhet.

Påverkan på flera samhällssektorer.

Områden och funktioner som påverkas inom en rad myndigheter är: ledningsfrågor, mandat och befogenheter, samordning, övning och utbildning, planer och beredskap samt inte minst uppfattad trovärdighet. Alla dessa områden och funktioner påverkar dimensionering, utformning, insatsplaner och beredskap.

Behov av fortsatt arbete inom Försvarmakten

Försvarmakten behöver fortsätta analysera både den svenska Solidaritetsförklaringens och Lissabonfördragets strategiska och operativa inverkan och dess påverkan på försvar, skydd och säkerhet, samt dess ekonomiska konsekvenser beroende på val av praxis och ambition. Försvarmakten varken kan eller bör genomföra en analys av Solidaritetsförklaringens inverkan på försvar, skydd och säkerhet enbart på egen hand, då förklaringens breda strategiska inverkan påverkar många myndigheter och samhällssektorer. Analysen bör göras tillsammans med andra myndigheter som har ett övergripande och strategiskt ansvar vid kris och konflikt.

Konsekvenser för Försvarmakten behöver fortsätta analyseras.

Hur identifierade möjligheter och utmaningar hanteras samt dess långsiktiga effekter kommer att utgöra väsentliga ingångsvärden till fortsatta militär-strategiska analyser och perspektivstudier.

6.2.5 Förändrad personalförsörjning

En stor förändring

Den största förändringen i den pågående försvarsmaktstransformeringen är den påbörjade övergången till ett frivilligbaserat personalförsörjningssystem för all personal. Dock behålls mönstringsplikt och vilande värnplikt. Insatsorganisationen kommer framöver att, i huvudsak, ha stående personal i sjögående och flygande förband och i huvudsak tidvis tjänstgörande personal i markstridsförband. Denna förändring av personalförsörjningssystemet är, enligt de studier som gjorts under föregående perspektivstudie, central för att öka insatsorganisationens tillgänglighet, kvalitet och användbarhet.

Behov av externt stöd

Den i närtid påbörjade övergången till en personalförsörjning som bygger på frivillighet står inför en rad utmaningar som skall analyseras vidare då Försvarsmakten saknar egen erfarenhet inom området. Området påverkas av faktorer som Försvarsmakten inte alltid själv kan styra över. Därför måste Försvarsmakten få stöd av andra myndigheter och samhället i övrigt för att lyckas med det nya personalförsörjningssystemet. Yttre faktorer som måste falla på plats är förändringar av lagar och förordningar som stödjer en Försvarsmakt med anställda soldater och officerare.²³ Försvarsmakten måste t.ex. kunna hantera tidsbegränsade anställningar som är längre än normalt då behovet finns att kunna fasa ut personal som har en anställningstid på mellan 2-15 år.

Externt stöd behövs för att förändra personalförsörjningen.

Rekrytering

En central fråga är rekryteringen, med avseende på om Försvarsmakten i framtiden kommer att lyckas rekrytera rätt personal och tillräckligt med personal. Försvarsmakten kan erbjuda utbildning och verksamhet med bra meritvärde. Rekryteringen kommer dock att påverkas av faktorer som Försvarsmakten inte kan styra över som exempelvis aktuellt konjunkurläge.

Rekrytering är en nyckelfråga.

²³ Försvarsmaktens underlag för regeringens försvarspolitiska proposition 2009, HKV 23 383:51503, 2009-01-30, kapitel 13, sidan 78.

Konjunkturen kommer även att påverka kostnaderna för att rekrytera och sätta upp förband varför den direkt kan påverka den operativa effekten i en framtida Försvarsmakt. Detta kräver ett mer aktivt och långsiktigt arbetet från Försvarsmakten för att verka som en attraktiv arbetsgivare. Studier och analyser under 2010 kommer att ta sin utgångspunkt i internationella erfarenheter inom området. Under 2010 studeras även personalrelaterade frågor som rör humanorienterad forskning med koppling till operativ förmåga.

6.3 Fortsatt arbete

Den nya försvarspolitiska inriktningen anger långsiktiga mål och inriktningar för vår säkerhetspolitik samt Försvarsmaktens uppgifter. Dessa utgör tillsammans med de militärstrategiska trenderna från årets rapport samt de fördjupningsområden och potentiella vägvalsfrågor som presenterats i årets rapport, grund för det fortsatta arbetet. Inom ramen för detta arbete genomförs en analys av de militärstrategiska konsekvenserna samt bedömd utveckling av operativ insatsmiljö i det längre perspektivet.